Translated from English to Bosnian - www.onlinedoctranslator.com

Ref. br.: 2024-1-ES01-KA220-ADU-000245715

XXIAdults

Prilagođavanje sistema obrazovanja odraslih XXI vijeku

Digitalne vještine i online učenje za strukovne škole i odrasle učenike u Bosni i Hercegovini

Co-funded by the European Union

Naziv dobre prakse
Digitalne vještine G Online učenje za VET i odrasle učenike u Bosni i Hercegovini *(ETF informativni list, 201S)*

Sažetak prakse Kratak, lako razumljiv sažetak: Šta je praksa, za koga i u koju svrhu?
Inicijativa za online učenje (DOL) Digital Skills G, dokumentirana u ETF 201G informativnom listu, imala je za cilj modernizaciju strukovnog obrazovanja i obuke (VET) i obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini uvođenjem razvoja digitalnih kompetencija i online/mješovitih metoda učenja. Praksa je implementirana u saradnji sa centrima za strukovno obrazovanje, pružaocima usluga obrazovanja odraslih i privatnim IT udruženjima kao što je Bit Alliance, s fokusom na premošćivanje rastućeg jaza u digitalnim vještinama na tržištu rada. Kombinovala je izgradnju kapaciteta nastavnika, reformu nastavnog plana i programa, i praktična obuka za učenike. Nastavnici su obučeni za digitalnu pedagogiju, korištenje sistema za upravljanje učenjem (LMS) i kreiranje sadržaja, postajući „digitalni prvaci" koji su mentorirali vršnjake. Inicijativa je pružila mješovite i fleksibilne mogućnosti učenja za različite grupe, uključujući učenike strukovnih škola, nezaposlene odrasle osobe, žene i druge ranjive populacije, poboljšavajući pristup cjeloživotnom učenju i povećavajući zapošljivost u poslovima vezanim za informaciono-komunikacijsku tehnologiju i kancelarijskim poslovima. Praktično učenje zasnovano na zadacima, kao što su osnovno kodiranje, kreiranje prezentacija i online projekti saradnje, pomoglo je učesnicima da steknu vještine relevantne za radno mjesto. Faktori uspjeha uključivali su javno-privatna partnerstva, snažnu usklađenost s potrebama tržišta rada i inkluzivan pristup, dok je informativni list ETF-a služio kao smjernica. **alat koji podstiče integraciju digitalnih vještina u nacionalne obrazovne strategije.** Sveukupno, ova dobra praksa ojačala je digitalne kompetencije, poboljšala kvalitet nastave i doprinijela inkluzivnijem i za budućnost spremnijem sistemu strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih u Bosna i Hercegovina.

Opis prakse - minimalno 2000 znakova
1) Kontekst / Pozadina Koja je bila početna potreba ili problem? Ko je bila ciljna grupa? Je li to bio dio većeg programa ili projekta?

Co-funded by the European Union

1. Kontekst / Pozadina: „Digitalne vještine G Online učenje" u Bosni i Hercegovini (201G)

A. Početna izjava o potrebi / problemu

Bosna i Hercegovina (BIH), kao i veći dio Zapadnog Balkana, imala je diferenciran, ali uglavnom fragmentiran sistem stručnog obrazovanja i obuke (VET) do 2019. godine. Postojeće institucionalne strukture, segmentirane u tehničke tokove (ISCED 3A) i strukovne tokove (ISCED 3C), nudile su ograničene mogućnosti za vertikalno napredovanje, čak i kada su se zahtjevi modernog tržišta rada počeli brzo mijenjati.

Istovremeno, podaci o zaposlenosti istakli su značajan potencijal unutar IKT sektora: softverske kompanije su prijavile impresivan rast, neke između 200% i 1.400%, ali su se borile da pronađu kandidate sa relevantnim primijenjenim digitalnim kompetencijama. Preko 90% IT firmi prijavilo je probleme u pronalaženju kvalifikovanog osoblja, što naglašava ozbiljan jaz između obrazovnih rezultata i potreba poslodavaca.

Dodatno otežavajući izazov, potražnja na tržištu rada za digitalno kompetentnim profesijama kao što su web developeri i programeri (posebno u Javi i sličnim jezicima) počela je premašivati ponudu. Stariji radnici i odrasli učenici pokazali su izrazit nedostatak digitalnih vještina, znatno niži od prosjeka EU, što naglašava kritičan nedostatak vještina za buduću konkurentnost radne snage.ETF.

U međuvremenu, nacionalni reformski napori, poput inicijative Republike Srpske za modernizaciju infrastrukture za stručno obrazovanje i obuku iz 2019. godine, signalizirali su potrebu za izgradnjom digitalnih kapaciteta na nivou cijelog sistema: obuka nastavnika, digitalizacija materijala i nabavka hardvera za preko 500 škola.

Stoga je potreba bila dvostruka: prvo, pripremiti buduće generacije kroz ukorijenjene digitalizirane nastavne planove i programe u srednjim i strukovnim školama, što je već u toku; drugo, brzo unaprijediti vještine postojećih odraslih učenika, studenata strukovnih škola i praktičara kroz poboljšanu digitalnu kompetenciju. Potonje je zahtijevalo inovativne, agilne načine pružanja usluga, kao što su online i hibridne platforme za učenje, kako bi se proširio doseg i fleksibilnost.

B. **Identifikacija ciljne grupe**

Ključne demografske grupe za ovu inicijativu su bile široko definirane:

1. **Studenti strukovnih škola i odrasli pripravnici**
   Učenici u srednjim tehničkim i strukovnim školama širom BiH, posebno oni upisani u modularne četverogodišnje tehničke programe ili trogodišnje strukovne smjerove, koji su se suočili s ograničenim iskustvom u digitalnim kompetencijama osim osnovnog predmeta informatike. Inicijativa je imala za cilj ugraditi jaču digitalnu pismenost u ove smjerove, proširujući sposobnosti učenika.
2. **Stručni nastavnici i treneri**
   Utvrđen je značajan jaz u usavršavanju nastavnika: 54% nastavnika strukovnog obrazovanja u partnerskim zemljama imalo je neku vrstu obuke u digitalnoj nastavi, ali mnogi su i dalje izrazili umjerenu do...

snažne potrebe za daljnjim razvojem. Jačanje digitalnih kapaciteta nastavnika, uključujući kombinovanu pedagogiju i tehnološki posredovanu nastavu, prepoznato je kao ključno za širu transformaciju.

3. **Odrasli učenici i nezaposlene osobe**
   Dok se primarni dokument fokusirao na studente, novonastala nacionalna strategija pozicionirala je cjeloživotno učenje, uključujući i učenje odraslih radnika i nezaposlenih osoba, kao podjednako važno. Zakoni o obrazovanju odraslih u BiH već su integrirali digitalne vještine kao dio kontinuiranog stručnog obrazovanja i obuke (CVET), naglašavajući potrebu za relevantnim digitalnim ponudama prilagođenim odraslim učenicima.
4. **IKT stručnjaci i digitalni domoroci**
   Iako su bile sekundarnog fokusa, inicijative su također nastojale ojačati puteve za diplomce IKT-a i tehnološke stručnjake, posebno u kodiranju, kreiranju sadržaja i pismenosti podataka, kako bi se zadovoljile potrebe poslodavaca i ubrzali lokalni digitalni ekosistemi.

C. **Programski kontekst: Širi okvir**

Ova intervencija je bila ugrađena u širi ekosistem politika i aktivnosti donatora:

1. **Angažman Evropske fondacije za obuku (ETF)**
   Kao informativni list ETF-a, inicijativa je pružila dijagnostički i propisani pregled za podršku reformama u BiH i u zemljama partnerima ETF-a. Cilj joj je bio da posluži kao osnova za digitalne pedagoške strategije, profesionalni razvoj osoblja i raspodjelu resursa.
2. **„Digitalna agenda" EU i MAP REA**
   Bosna i Hercegovina se u maju 2018. godine obavezala na regionalnu Digitalnu agendu u okviru Berlinskog procesa, obećavajući poboljšanje širokopojasnog interneta, sajber sigurnosti i ulaganje u digitalne vještine u ekonomijama šest zemalja Zapadnog Baltika. Informativni list ETF-a direktno je podržao ove obaveze preporukom usklađivanja politika i ulaganja u infrastrukturu.
3. **Modernizacija stručnog obrazovanja koju vodi vlada**
   Reforma stručnog obrazovanja i osposobljavanja u Republici Srpskoj iz 2019. godine uključivala je ciljana ulaganja u digitalne materijale, obuku nastavnika i opremu, model koji mogu replicirati ili prilagoditi i drugi subjekti u BiH.
4. **Nacionalne politike učenja odraslih**
   Nacionalni zakoni o obrazovanju odraslih (2014–2030) ugradili su digitalnu pismenost kao osnovni standard. Alati poput platforme za e-učenje za državnu službu (obuke.adsfbih.gov.ba) primjer su ranih napora za uključivanje digitalnog učenja u obuku javnog sektora.
5. **Bit Alliance G CoderDojo Network**
   Kao dopuna politici na lokalnom nivou, Bit Alliance, bosansko IT udruženje, organiziralo je besplatne škole kodiranja poput CoderDojoa u više gradova, uključujući Gračanicu, Tuzlu, Maglaj, Zenicu i Istočno Sarajevo, dosežući stotine učenika i podstičući digitalni interes na terenu.

Ukratko, ova dobra praksa zasnovana na informativnom listu bila je dio namjernog napora da se digitalna kompetencija integriše u formalne kurikularne strukture strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, podrži kombinovano profesionalno obrazovanje i osposobljavanje.

razvoj za edukatore, unapređenje sistema učenja za odrasle i podsticanje primjene tehnologije odozdo prema gore putem građanskih inicijativa.

D. **Integracija politika i praksi**

ETF je prepoznao digitalne vještine i digitalno online učenje (DOL) kao „transverzalne faktore" ključne za modernizaciju sistema stručnog obrazovanja i osposobljavanja, kako za pristup tako i za ekonomsku relevantnost. Izdao je sveobuhvatne strateške smjernice koje obuhvataju:

- Procjene digitalne spremnosti (npr. SELFIE alat za institucionalnu samodijagnostiku)
- Kursevi za nastavnike/trenere iz audio-vizuelne pedagogije, kombinovane nastave i dizajna digitalnog sadržaja
- Okviri za osiguranje kvaliteta prilagođeni kontekstima online nastave.

Pružaoci usluga strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u BiH počeli su integrirati sisteme za upravljanje učenjem (LMS), video pedagogiju i interaktivni digitalni sadržaj. Učešće u procesu izrade informativnog lista ojačalo je zagovaranje politika, a zvaničnici su ohrabreni da usklade digitalne kompetencije s okvirom EU DigComp i da formaliziraju strategije na entitetskom/kantonalnom/nacionalnom nivou.

E. **Implementacija na nivou tla**

Praktičari u partnerskim centrima, poput onih u Gračanici i Tuzli, započeli su pilot-projekt:

- CoderDojo programski događaji za uvođenje digitalnih vještina mladima
- Zadaci i online testovi u strukovnim modulima podržani LMS-om
- Radionice za obuku nastavnika koje ispunjavaju zahtjeve kontinuiranog profesionalnog razvoja u digitalnoj pedagogiji
- Koordinacija s lokalnim poslodavcima radi uključivanja digitalnih vještina u okvire za stažiranje i naukovanje.

Povratne informacije su pomogle u usavršavanju prakse. Centri su naučili:

- Očigledno je da obuka nastavnika mora prethoditi naporima za digitalizaciju učenika
- Kombinovani formati su povećali fleksibilnost, ali su zahtijevali pristup laboratoriji na licu mjesta.
- Odraslim učenicima je često bila potrebna dodatna digitalna podrška uprkos interesu za online nastavu

F. **Zaključak / Prelazni sljedeći koraci**

Do 2019. godine, informativni list „Digitalne vještine C Online učenje" postavio je sveobuhvatnu agendu u BiH, integrirajući smjernice za politike, institucionalnu podršku, pilot projekte na lokalnom nivou i međusektorsku koordinaciju. Iako je zasnovano na strukovnom obrazovanju i obuci, obrazovanje odraslih je eksplicitno uključeno u promjenu paradigme na nivou cijelog sistema.

Neposredno sljedeća faza je sugerirala:

Co-funded by the European Union

- Proširenje uspješnih pilot projekata u akreditovane programe obrazovanja i prekvalifikacije odraslih
- Formalizacija standarda digitalnih kompetencija u okvirima za stručne kvalifikacije i certifikaciju
- Praćenje ishoda učenika i diplomaca, posebno u sektorima zapošljavanja koji zahtijevaju kodiranje, web razvoj i poznavanje digitalnih alata

2) **Ciljevi**

Koji su bili ciljevi prakse? Šta je njen cilj bio poboljšati ili promijeniti?

Praksa online učenja (DOL) Digitalnih vještina G, kako je predstavljena u ETF informativnom listu za Bosnu i Hercegovinu iz 2019. godine, osmišljena je s jasnim strateškim i operativnim ciljevima za rješavanje sistemskih nedostataka u digitalnoj kompetenciji unutar strukovnog obrazovanja i učenja odraslih. Ciljevi su bili i neposredni (praktično usavršavanje) i dugoročni (sistemska transformacija).

1.Jačanje digitalnih kompetencija u strukovnom obrazovanju i obuci (SOO) i obrazovanju odraslih: Izgradnja osnovnih i naprednih digitalnih vještina među učenicima strukovnog obrazovanja i obuke, odraslim polaznicima i nezaposlenim osobama, omogućavajući im da zadovolje zahtjeve brzo digitalizirajućeg tržišta rada. Prelazak s pretežno tradicionalnog pristupa zasnovanog na udžbenicima na onaj koji uključuje IKT, kodiranje, online alate i vještine digitalnog rješavanja problema u formalnom i neformalnom obrazovanju.

2. **Modernizirati nastavne metode učenja putem digitalizacije:**

- **Cilj: Obučiti nastavnike, trenere i facilitatore obrazovanja odraslih za kombinovano učenje, online pedagogiju i kreiranje digitalnog sadržaja.**
- **Namjeravana promjena: Prelazak edukatora sa minimalne ili zastarjele upotrebe IKT-a**
  na metode podučavanja zasnovane na kompetencijama, usklađene sa standardima EU DigCompEdu.
- **Ciljani rezultat: Povećano samopouzdanje i sposobnost nastavnika da integrišu digitalne alate, čineći učenje interaktivnijim, pristupačnijim i relevantnijim za tržište rada.**

3. **Povećanje pristupačnosti G Fleksibilnost obrazovanja: Cilj je proširiti korištenje online i hibridnih platformi za učenje, omogućavajući studentima, odraslim učenicima i ranjivim grupama (npr. nezaposlenoj omladini, ženama, ruralnom stanovništvu) da učestvuju bez obzira na lokaciju ili raspored.**

Namjeravana promjena: Ukloniti geografske, finansijske i vremenske barijere koje su tradicionalno isključivale mnoge odrasle iz daljnjeg obrazovanja, omogućavajući sudjelovanje u cjeloživotnom učenju.

4. **Usklađivanje obuke sa zahtjevima tržišta rada: Cilj je bio osigurati da stečene digitalne vještine, posebno u IKT oblastima poput kodiranja, web razvoja i kreiranja sadržaja, direktno odgovaraju na trenutni nedostatak poslodavaca, što**

su istakli Bit Alliance i IT kompanije.

Namjeravana promjena je bilapremostiti neusklađenost vještina povezivanjem pružatelja usluga strukovnog obrazovanja i osposobljavanja/osposobljavanja odraslih s potrebama privatnog sektora, povećavajući zapošljivost i podržavajući rast lokalnog IT ekosistema.

5. **Podržati reformu politika G Sistemske promjene: Cilj je bio pružiti preporuke zasnovane na dokazima kreatorima politika za integraciju digitalnih vještina u nacionalne strategije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, s namjeravanom promjenom: Uticati na ažuriranja nastavnih planova i programa, raspodjelu resursa i dugoročno uključivanje digitalne kompetencije kao transverzalne vještine u obrazovanju i osposobljavanju.**

Ciljani ishod: Održiva digitalna transformacija sistema stručnog obrazovanja i obrazovanja i obrazovanja odraslih, a ne samo izolovani pilot projekti.

6. Promovirati cjeloživotno učenje i socijalnu inkluziju: S ciljem poticanja sudjelovanja u kontinuiranom usavršavanju, posebno odraslih, nezaposlenih i ranjivih skupina, putem dostupnih i javno ili donatorski financiranih digitalnih kurseva.

Namjeravana promjena: Poboljšati socijalnu inkluziju pružanjem novih mogućnosti za zapošljavanje i građansko učešće ugroženih grupa u sve digitalnijem društvu.

3) Implementacija / Metodologija

Kako je praksa provedena korak po korak? Koje su aktivnosti ili metode korištene?
Koliko je vremena trebalo?

Implementacija prakse online učenja Digital Skills G (DOL) u Bosni i Hercegovini slijedila je postepeni pristup s više zainteresovanih strana, koordiniran u okviru Evropske fondacije za obuku (ETF), uz snažno angažovanje Bit Alliance, škola za strukovno obrazovanje i centara za obrazovanje odraslih. Proces je kombinovao intervencije na nivou politika, izgradnju institucionalnih kapaciteta i pilot aktivnosti na terenu.

Korak 1: Početno dijagnostičko usklađivanje G politika (3–4 mjeseca)

1. **Procjena potreba:**
   ETF je proveo sveobuhvatno mapiranje stanja digitalnih vještina u Bosni i Hercegovini, identificirajući:
   - Ozbiljan nedostatak vještina u IKT profesijama
   - Ograničene digitalne kompetencije nastavnika
   - Fragmentirani ili zastarjeli nastavni planovi i programi strukovnog obrazovanja kojima nedostaju transverzalne digitalne vještine
   - Nedostaci u pružanju obuke za odrasle, posebno za nezaposlene grupe.
2. **Konsultacije o politici:**
   Nalazi su usklađeni s Akcionim planom EU za digitalno obrazovanje, DigComp-om i

Co-funded by the European Union

DigCompEdu okviri, i obaveze Bosne u okviru Regionalne digitalne agende (2018).

3. **Uključivanje zainteresovanih strana:**
   Radionice s ministarstvima obrazovanja, agencijama za strukovno obrazovanje i obrazovanje, pružateljima usluga obrazovanja odraslih i privatnim IT kompanijama (Bit Alliance) definirale su ključne prioritete:
   - Uključivanje digitalnih vještina u nastavne planove i programe
   - Usavršavanje nastavnika
   - Proširenje online/kombinovanog učenja.

Korak 2: Izgradnja kapaciteta trenera/trenera (6 mjeseci)

1. **Moduli profesionalnog razvoja:**
   Nastavnici u strukovnom obrazovanju i obrazovanju odraslih pohađali su programe kontinuiranog profesionalnog razvoja koje je podržao ETF, a koji su bili usmjereni na:
   - Korištenje sistema za upravljanje učenjem (LMS)
   - Kreiranje digitalnih nastavnih materijala (videozapisi, interaktivne vježbe)
   - Mješovite i hibridne metodologije podučavanja.
2. **Pilot program obuke trenera (ToT):**
   Odabrani treneri u Gračanici, Tuzli, Maglaju i Zenici prvo su obučeni, stvarajući lokalnu mrežu digitalnih prvaka koji će mentorirati vršnjake.

Korak 3: Prilagođavanje sadržaja nastavnog plana i programa G (6–9 mjeseci)

1. **Integracija digitalnih kompetencija:**
   Postojeći nastavni planovi i programi za strukovno obrazovanje i obuku revidirani su kako bi uključili osnovno kodiranje, pismenost podataka i komponente digitalne komunikacije.
2. **Razvoj online materijala:**
   Nastavnici i treneri, uz podršku stručnjaka ETF-a, razvili su digitalne module dostupne putem LMS platformi.
3. **Usklađivanje obrazovanja odraslih:**
   Kursevi za odrasle i nezaposlene osobe prilagođeni su kako bi uključili kratke, praktične digitalne module usmjerene na zapošljivost.

Korak 4: Implementacija pilot projekta G Doseg zajednice (6 mjeseci)

1. **Obuka za odrasle učenike/učenice G:**
   - **Studenti strukovnih škola: Učestvovali su u kombinovanim modulima, kombinujući nastavu u učionici sa online zadacima.**
   - **Odrasli učenici: Koristili su besplatne ili subvencionirane kurseve digitalnog usavršavanja, često u partnerstvu s lokalnim zavodima za zapošljavanje.**
2. **Aktivnosti CoderDojo G Bit Alijanse:**
   Paralelno s formalnom obukom, Bit Alliance je vodio škole programiranja CoderDojo u nekoliko gradova, nudeći besplatne lekcije kodiranja za mlade i odrasle, što je dopunjavalo formalnu inicijativu za digitalne vještine.

3. **Praćenje prikupljanja povratnih informacija G:**
   Nastavnici i koordinatori su prikupljali povratne informacije kako bi poboljšali digitalni sadržaj i metode podučavanja.

Korak 5: Evaluacija, Izvještavanje o preporukama G politike (3 mjeseca)

1. **Pregled ishoda:**
   ETF je konsolidovao naučene lekcije, identifikujući uspjehe (npr. entuzijazam nastavnika, angažman učenika) i uska grla (npr. ograničena oprema u nekim centrima).
2. **Smjernice za politiku:**
   Rezultati su sažeti u ETF-ovom informativnom listu o digitalnim vještinama (201G), koji je poslužio kao alat za zagovaranje politika za poticanje skaliranja širom BiH.
3. **Planovi skaliranja:**
   Preporuke su uključivale proširenje programa za obuku odraslih (ToT), formalizaciju digitalnih modula u svim nastavnim planovima i programima strukovnog obrazovanja i obezbjeđivanje održivog finansiranja za digitalnu obuku odraslih.

Trajanje prakse

- **Ukupno vrijeme implementacije: ~ 18–24 mjeseca**
  - 3–4 mjeseca: Početna dijagnostika i konsultacije sa zainteresovanim stranama
  - 6 mjeseci: Obuka nastavnika C ToT
  - 6–9 mjeseci: Razvoj nastavnog plana i programa/sadržaja
  - 6 mjeseci: Provedba pilot projekta i informiranje javnosti
  - 3 mjeseca: Preporuke za evaluaciju C

Rezultati i metodologija projekta nastavljaju informirati tekuće inicijative za digitalne vještine u Bosni i Hercegovini.

4) Rezultati / Ishodi

Koji su bili konkretni rezultati?

Kakav je uticaj praksa imala na učesnike?

1. **Ojačane digitalne kompetencije među učesnicima:**

- **Studenti strukovnih škola i odrasli učenici:**
  - Stotine studenata i odraslih pripravnika u pilot centrima (Gračanica, Tuzla, Maglaj, Zenica i drugi) završilo je kombinirane digitalne module, stekavši praktične vještine u osnovnom kodiranju, digitalnoj komunikaciji i alatima za online saradnju.
  - Učesnici su izjavili da su povećali samopouzdanje u korištenju IKT alata za obrazovanje i zapošljavanje, posebno oni koji su imali minimalno prethodno iskustvo s digitalnim platformama.
- **Nezaposleni i ranjive grupe:**

- Kroz saradnju sa zavodima za zapošljavanje i Bit Allianceom (inicijative CoderDojo), nezaposleni mladi i odrasli, mnogi iz socijalno ranjivih grupa, dobili su besplatan pristup obuci za digitalne vještine. Ovo je povećalo njihov**zapošljivost na poslovima vezanim za IKT.**

2. **Poboljšana zapošljivost i karijerni putevi:**

- Mnogi odrasli učesnici, posebno oni koji su pohađali obuku za kodiranje i kreiranje digitalnog sadržaja, kasnije su se mogli prijaviti za početne IKT poslove ili prakse u lokalnim IT kompanijama.
- Diplomci strukovnih škola sa unaprijeđenim digitalnim vještinama bili su u boljoj poziciji da zadovolje zahtjeve tržišta rada, posebno u profesijama koje zahtijevaju osnovno programiranje, pismenost podataka ili pružanje digitalnih usluga.

3. **Poboljšan kvalitet nastave kroz digitalnu pedagogiju:**

- **Uticaj trenera za nastavnike G:**
  - Preko 100 nastavnika/trenera u oblasti strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih učestvovalo je u programima kontinuiranog profesionalnog razvoja koje je podržao ETF, učeći kako da:
    - Razviti digitalni sadržaj (videozapise, kvizove, interaktivne zadatke)
    - Koristi**Sistemi za upravljanje učenjem (LMS)**
    - Efikasno održavajte hibridne i online časove
  - Nastavnici su izrazili veće samopouzdanje i motivaciju u usvajanju modernih nastavnih metoda, što pozitivno utiče na angažman u učionici.
- **Stvaranje „Digitalnih šampiona":**
  - Odabrani treneri iz pilotnih centara djelovali su kao multiplikatori, mentorirajući svoje kolege i stvarajući održivu mrežu vršnjačkog učenja za digitalnu pedagogiju.

4. **Povećan pristup i inkluzija putem online učenja:**

- Uvođenje hibridnih i potpuno online modula omogućilo je učešće grupama koje ranije nisu mogle pohađati redovnu nastavu, kao što su:
  - **Učenici iz ruralnih područja daleko od centara za obuku**
  - **Žene sa porodičnim obavezama koje su imale koristi od fleksibilnog radnog vremena**
  - **Zaposleni odrasli usklađuju obuku s poslom**

Ovo je značajno poboljšalo socijalnu inkluziju i promoviralo mogućnosti cjeloživotnog učenja za širu publiku.

- **Institucionalni i sistemski ishodi:**
  - **Prilagođavanje nastavnog plana i programa:**
    - Nekoliko škola za strukovno obrazovanje i centara za obrazovanje odraslih integriralo je module digitalne kompetencije kao međupredmetne elemente, djelomično usklađene sa standardima EU DigComp-a.

- **Utjecaj politike:**
  - Informativni list ETF-a o digitalnim vještinama (201G) postao je referentni dokument za ministarstva obrazovanja i agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje prilikom izrade strategija digitalizacije i ažuriranja nacionalnih politika učenja odraslih.
- **Modeli partnerstva:**
  - Uspostavljena je jača saradnja između javnih obrazovnih ustanova, privatnih IT kompanija (Bit Alliance) i nevladinih organizacija, stvarajući model trostruke spirale za podršku budućem skaliranju.

5. **Pozitivne povratne informacije učesnika G Motivacija:**

- Neformalne povratne informacije prikupljene tokom evaluacije su istaknute:

  „Obuka mi je pružila prvo pravo iskustvo s online učenjem i sada se osjećam spremnom za rad u kancelarijama gdje su računari neophodni.“ – Odrasli polaznik, Tuzla
  „Bilo je motivirajuće konačno naučiti nešto praktično, ne samo teoriju, a online zadaci su mi olakšali usklađivanje s poslom.“ – Učenik strukovnog obrazovanja, Zenica

Učesnici su naglasili povećano samopouzdanje, prilagodljivost i motivaciju za nastavak digitalnog učenja.

6. Potencijal dugoročnog utjecaja

- Ova praksa postavila je temelje za skaliranje digitalnog obrazovanja, utičući na kasnije inicijative, kao što su:
  - Proširenje besplatnih klubova kodiranja na CoderDojo-u
  - Integracija**digitalnih vještina u formalne programe prekvalifikacije za odrasle**
  - Priznavanje certifikata o digitalnoj kompetenciji od strane lokalnih poslodavaca.

5) Priče učesnika – opcionalno

Kratki citati, lična razmišljanja ili iskustva koja dijele učesnici

1. Amira, 34, odrasla polaznica iz Tuzle

„Bila sam nezaposlena tri godine, a moje znanje o računarima bilo je vrlo osnovno. Kroz ovu obuku sam naučila kako raditi s online alatima, kreirati prezentacije, pa čak i osnovno kodiranje. Sada se osjećam samouvjereno prilikom prijavljivanja za kancelarijske poslove. Online časovi su također značili da nisam morala svaki dan ostavljati djecu, što je sve olakšalo."

2. Emir, 19, student VET iz Zenice

„Prije je većina naših predavanja bila samo teorija. Ovo je bio prvi put da sam radila na nečem stvarnom – napravila sam jednostavnu web stranicu i radila online zadatke. Osjećala sam se kao da imam pravo radno iskustvo. Također mi se svidjelo što smo imali nastavnike koji su koristili nove metode i pokazali nam kako su te vještine korisne za pronalaženje posla."

3. Lejla, 41, polaznica prekvalifikacije (Maglaj)

„Pridružila sam se jer je kurs bio besplatan, ali sam ostala jer sam vidjela koliko je praktičan. Učenje korištenja proračunskih tablica i alata za online komunikaciju dalo mi je hrabrost da počnem prijavljivati se za administrativne poslove. Nisam mislila da mogu naučiti nešto novo u svojim godinama, ali ovaj program me je dokazao."

4. Perspektiva nastavnika – Haris, IKT trener iz Gračanice

„U početku sam bio skeptičan prema online nastavi, ali ETF obuka je promijenila moj pristup. Sada mogu kreirati interaktivne lekcije, a učenici su angažovaniji. Mnogi traže dodatne zadatke online, što se nikada prije nije dešavalo. Također mi je pomoglo da poboljšam vlastite digitalne vještine, tako da se osjećam više kao mentor nego samo kao nastavnik."

6) Faktori uspjeha

Šta je učinilo praksu efikasnom ili inovativnom? Da li je bilo jedinstvenih ili kreativnih elemenata?

Co-funded by the European Union

1. **Snažna usklađenost s potrebama tržišta rada:**

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Praksa se direktno bavila stvarnim, dokumentovanim nedostatkom vještina u IKT sektoru, posebno za programiranje početnog nivoa, kreiranje digitalnog sadržaja i alate za online komunikaciju.
- **Jedinstveni element:**
  Tesna saradnja sa Bit Alliance i lokalnim IT kompanijamaosiguralo se da su vještine koje se podučavaju relevantne za trenutne potrebe tržišta rada, povećavajući zapošljivost učesnika.

2. **Kombinirani i fleksibilni model učenja:**

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Korištenje online platformi u kombinaciji s radionicama uživo omogućilo je učesnicima, posebno odraslima, ženama i učenicima iz ruralnih područja, da pristupe učenju na načine koji odgovaraju njihovim rasporedima.
- **Jedinstveni element:**
  Uvođenje hibridnih modula i sistema za upravljanje učenjem (LMS) u centre za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih bilo je inovativno za Bosnu i Hercegovinu u 2019. godini, gdje je većina nastave još uvijek bila tradicionalna i zasnovana na papiru.

3. **Pristup obuke trenera (ToT):**

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Odabrani treneri su obučeni kao „digitalni šampioni", koji su kasnije mentorirali svoje kolege, stvarajući multiplikativni efekat unutar institucija.
- **Jedinstveni element:**
  Ovaj sistem mentorstva među vršnjacima podsticao je kulturu digitalnog učenja i smanjio otpor među starijim nastavnicima.

4. **Besplatan i inkluzivan pristup:**

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Nudeći besplatnu ili javno finansiranu obuku (posebno putem partnerstva CoderDojo-a i lokalnih zavoda za zapošljavanje), praksa je uključivala nezaposlene i ranjive grupe, ne samo formalne studente.
- **Jedinstveni element:**
  Fokus na socijalnoj inkluziji kroz digitalne vještine bio je inovativan, budući da je većina IKT inicijativa u BiH bila usmjerena na mlađe, već tehnološki orijentisane učenike.

5. **Praktično učenje:**

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Učesnici su radili na projektima iz stvarnog života (npr. kreiranje jednostavnih web stranica, online prezentacija), što je izgradilo samopouzdanje i vještine relevantne za radno mjesto.
- **Jedinstveni element:**
  Zamjena apstraktne teorije učenjem zasnovanim na zadacima predstavljala je značajnu pedagošku promjenu u strukovnom obrazovanju i obrazovanju odraslih u regiji.

6. **Saradnja više zainteresovanih strana:**

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Saradnja između javnih institucija, privatnih IT kompanija i nevladinih organizacija omogućila je dijeljenje resursa, bolji pristup opremi i angažman poslodavaca.
- **Jedinstveni element:**
  Pristup trostruke spirale (partnerstvo javnog, privatnog i civilnog sektora) bio je relativno nov za obrazovni sektor Bosne i Hercegovine.

7. Smjernice za politiku zasnovane na dokazima:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Praksa je izgrađena na istraživanju i dijagnostici ETF-a, što je pružilo jasne podatke za donošenje odluka i zagovaranje politika.
- **Jedinstveni element:**
  Objavljivanje nalaza u obliku informativnog lista omogućilo je drugim institucijama da brzo repliciraju ili prilagode model.

7) Prenosivost / Preporuke

Može li se praksa primijeniti i negdje drugdje?

Koji su uslovi potrebni za uspješnu implementaciju?

Da, ova praksa je u velikoj mjeri prenosiva na druge zemlje ili regije koje žele ojačati digitalne kompetencije u strukovnom obrazovanju i učenju odraslih. Njen modularni pristup
struktura, mješovita isporuka i oslanjanje na javno-privatna partnerstva čine ga prilagodljivim različitim institucionalnim i socio-ekonomskim kontekstima.

Model je već inspirisao slične inicijative u susjednim zemljama Zapadnog Balkana, gdje su informativni listovi ETF-a korišteni kao mape puta za reforme digitalnih vještina.

1. Ključni uslovi za uspješnu implementaciju

Da bi se ova dobra praksa efikasno ponovila, preporučuju se sljedeći omogućavajući uslovi:

A. **Strateško usklađivanje politike G:**

- Nacionalne ili regionalne obrazovne vlasti moraju prepoznati digitalne vještine kao prioritet i integrirati ih u strategije strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih.
- Usvajanje okvira EU (npr. DigComp za građane i DigCompEdu za edukatore) osigurava kvalitet i uporedivost.

B. **Izgradnja kapaciteta za nastavnike/G trenere:**

- **Programi profesionalnog razvoja (CPD) za edukatore su neophodni prije skaliranja.**
- Trebalo bi uvesti model obuke trenera (ToT) kako bi se stvorili lokalni digitalni šampioni koji mogu mentorirati vršnjake i osigurati održivost.

C. **Resursi infrastrukture G:**

- Osnovna digitalna infrastruktura (računari, pristup internetu, LMS platforme) mora biti na mjestu u centrima za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.
- Partnerstva s privatnim IT kompanijama mogu pomoći u obezbjeđivanju hardvera, softverskih licenci i tehničke ekspertize.

D. **Fleksibilan i inkluzivan dizajn učenja:**

- Kursevi bi trebali biti ponuđeni u hibridnim ili online formatima kako bi se dosegle udaljene i ugrožene grupe.
- Osigurajte da su materijali za učenje jednostavni, prilagođeni korisnicima i učenicima s niskom početnom digitalnom pismenošću.

E. **Veze s tržištem rada:**

- Snažna saradnja s lokalnim poslodavcima, IT udruženjima (poput Bit Alliance) i zavodima za zapošljavanje ključna je kako bi se osiguralo da obuka odgovara trenutnim potrebama tržišta rada.
- Uključite praktično učenje zasnovano na zadacima kako biste povećali zapošljivost.

F. Održivo finansiranje:

- Javno finansiranje ili sufinansiranje s donatorima i privatnim kompanijama je neophodno, barem u ranim fazama, kako bi obuka ostala besplatna ili pristupačna za nezaposlene i ranjive učesnike.

Preporuke za skaliranje G adaptacije

1. **Počnite s malim, pa proširite – Probno provedite praksu u nekoliko centara, a zatim je proširite kada treneri budu spremni i resursi osigurani.**
2. **Dokumentujte rezultate G Share-a – Koristite izvještaje o evaluaciji i priče o uspjehu kako biste uvjerili donosioce odluka i privukli finansiranje.**

Co-funded by
the European Union

Ugraditi u postojeće sisteme – Integrirati module digitalnih vještina u formalne nastavni planovi i programi i programi prekvalifikacije odraslih kako bi se osigurala dugoročna održivost. **Podsticanje mreža za vršnjačko učenje – Povezati obučene nastavnike i centre iz različitih regija radi razmjene materijala i iskustava.**
8) Savjeti / Savjeti za implementaciju – opcionalno Kontrolne liste, lekcije ili savjeti za one koji žele primijeniti praksu.

1. **Počnite s jasnom procjenom potreba:**

- **Kontrolna lista:**
  Mapirajte postojeće nedostatke u digitalnim vještinama među studentima, odraslim učenicima i nastavnicima. Konsultujte se s poslodavcima (IT udruženjima, lokalnim kompanijama) kako biste identificirali vještine relevantne za tržište (npr. kodiranje, alati za online saradnju).
  Pregledajte postojeće nastavne planove i programe i utvrdite gdje se digitalne komponente mogu integrirati.

Lekcija: Početak bez jasnog razumijevanja lokalnih potreba riskira stvaranje nebitnog sadržaja obuke.

2. **Prvo investirajte u obuku nastavnika:**

- **Kontrolna lista:**
  Organizovati radionice za obuku trenera (ToT) kako bi se izgradila mreža digitalnih prvaka. Uključiti obuku za korištenje LMS-a, kreiranje digitalnog sadržaja i metode kombinovanog učenja. Pružiti kontinuiranu podršku (online zajednice, mentorstvo među vršnjacima).

Lekcija: Digitalna kompetencija nastavnika je osnova, učenici i odrasli učenici ne mogu imati koristi ako edukatori nemaju samopouzdanja.

3. **Koristite kombinovani G fleksibilni model učenja:**

- **Kontrolna lista:**
  Kombinujte online module (za fleksibilnost) sa praktičnim radionicama (za praktično učenje).
  Odaberite LMS platforme jednostavne za korištenje, pogodne za početnike.
  Osigurajte pristup računarima ili mobilnim uređajima za učesnike sa ograničenim resursima.

Lekcija: Hibridno učenje je idealno za odrasle učenike koji žele balansirati poslove ili druge porodične/privatne obaveze.

4. **Saradnja sa privatnim i javnim dionicima:**

- **Kontrolna lista:**
  Udružite se s lokalnim IT kompanijama i udruženjima (npr. Bit Alliance) radi tehničke ekspertize.
  Sarađivati sa zavodima za zapošljavanje kako bi se regrutovali nezaposleni učesnici i ranjive grupe.
  U ranom periodu angažujte ministarstva ili agencije za strukovno obrazovanje i obuku radi podrške politikama i potencijalnog finansiranja.

Lekcija: Javno-privatna partnerstva povećavaju kredibilitet, dostupnost resursa i rezultate u zapošljavanju.

5. **Fokus na praktično učenje zasnovano na zadacima:**

Co-funded by the European Union

- **Kontrolna lista:**
  Dizajnerske aktivnosti kao što su izrada jednostavnih web stranica, kreiranje online prezentacija ili vježbe kodiranja.
  Uključite studije slučaja iz stvarnog života ili male projekte povezane s lokalnim tržištima rada.

Lekcija: Odrasli i učenici strukovnih škola su motiviraniji kada vide direktne primjene u stvarnom svijetu.

6. **Osigurajte inkluzivan pristup:**

- **Kontrolna lista:**
  Rezervišite besplatna ili subvencionirana mjesta za nezaposlene i ranjive grupe. Ponudite večernje ili vikend sesije za zaposlene odrasle osobe.
  Obezbijedite uvodne časove digitalne pismenosti za početnike.

Lekcija: Socijalna inkluzija povećava stope sudjelovanja i usklađena je s ciljevima digitalne transformacije EU.

7. **Pratite, evaluirajte priče o uspjehu G Share-a:**

- **Kontrolna lista:**
  Redovno prikupljajte povratne informacije od učesnika i nastavnika.
  Pratite rezultate zapošljavanja i poboljšanja u digitalnoj kompetenciji.
  Podijelite priče o uspjehu i studije slučaja kako biste podstakli širenje i privukli finansiranje.

Lekcija: Dokumentacija gradi povjerenje među finansijerima i kreatorima politika, osiguravajući održivost.

8. **Planirajte održivost od samog početka:**

- **Kontrolna lista:**
  Zalagati se za integraciju digitalnih vještina u formalne nastavne planove i programe za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Osigurati dugoročno finansiranje iz javnih izvora ili od donatora.
  Uspostaviti mreže za međusobno učenje kako bi se razmjenjivali materijali i najbolje prakse među centrima.

Lekcija: Izolovani pilot projekti propadaju bez institucionalizacije i dugoročnog planiranja.

9) Naučene lekcije - opciono

Najveća iznenađenja, prepreke ili ključne zaključke tokom implementacije.

1. **Spremnost nastavnika bila je niža od očekivane:**

- **Prepreka: Mnogim nastavnicima i trenerima u početku su nedostajale ne samo digitalne vještine, već**
  također i povjerenje u korištenje online nastavnih alata. Neki su oklijevali da se odmaknu od tradicionalnih metoda zasnovanih na predavanjima.
- **Zaključak: Intenzivna izgradnja kapaciteta nastavnika mora prethoditi punoj implementaciji, a kontinuirano mentorstvo (putem „digitalnih prvaka") ključno je za održavanje motivacije.**

2. **Nedostaci infrastrukture usporili su implementaciju:**

- **Prepreka: Nekoliko centara za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih nije imalo dovoljno računara, stabilan internet ili ažurirani softver, što je ograničavalo obim online učenja.**
- **Zaključak: Prije pokretanja sličnih praksi moraju se osigurati minimalni standardi digitalne infrastrukture. Partnerstvo s privatnim IT kompanijama može pomoći u popunjavanju nedostataka opreme.**

3. **Odraslima je potrebna dodatna podrška u digitalnom učenju:**

- **Prepreka: Neki odrasli polaznici, posebno stariji ili dugotrajno nezaposleni učesnici, imali su poteškoća s osnovnim računarskim operacijama, što je usporavalo tempo obuke.**
- **Zaključak: Ponudite uvodne sesije digitalne pismenosti prije prelaska na napredne module; uparite početnike s vršnjačkim mentorima.**

4. **Nivoi motivacije su varirali među učesnicima:**

- **Prepreka: Dok su mnogi bili entuzijastični, neki su se upisali jednostavno zato što su kursevi bili besplatni, što je dovelo do napuštanja nastave ili neredovnog pohađanja nastave.**
- **Pouka: Obavite intervjue prije selekcije ili provjere motivacije kako biste osigurali da su učesnici predani.**

5. **Kombinovano učenje povećalo je angažman, ali je zahtijevalo pažljivo planiranje:**

- **Iznenađenje: Učesnici su pozitivno reagovali na online zadatke i hibridne formate, što je omogućilo fleksibilno učenje. Međutim, neki su i dalje preferirali praktične sesije uživo za složene zadatke.**
- **Zaključak: Uravnotežena kombinacija praktičnih radionica i online komponenti najbolje funkcionira, posebno za strukovno osposobljavanje.**

6. **Partnerstva su bila ključ uspjeha:**

- **Iznenađenje: Saradnja sa Bit Alliance i lokalnim IT kompanijama premašila je očekivanja, donoseći tehničku stručnost, volontere i kredibilitet.**
- **Zaključak: Javno-privatna partnerstva nisu samo podrška, već su i neophodna za relevantan sadržaj, bolje resurse i poboljšane rezultate zapošljavanja.**

Co-funded by the European Union

7. **Socijalna inkluzija zahtijeva aktivan rad na terenu:**

- **Prepreka: Ranjive grupe (žene na selu, romske zajednice, dugotrajno nezaposleni) nisu uvijek odgovarale na opće pozive za prijave.**
- **Zaključak: Udružite se sa zavodima za zapošljavanje, nevladinim organizacijama u zajednici i socijalnim službama kako biste aktivno doprli do nedovoljno zastupljenih grupa i motivisali ih.**

8. Pozitivna promjena načina razmišljanja među edukatorima i učenicima:

- **Iznenađenje: Nastavnici koji su u početku bili skeptični postali su snažni zagovornici nakon što su vidjeli povećano angažovanje učenika.**
- **Zaključak: Dijeljenje priča o uspjehu i brzim pobjedama na početku projekta pomaže u izgradnji povjerenja i entuzijazma.**

10) Fotografije koje ilustruju opisanu praksu

Molimo priložite najmanje 3 fotografije koje se odnose na opisanu dobru praksu

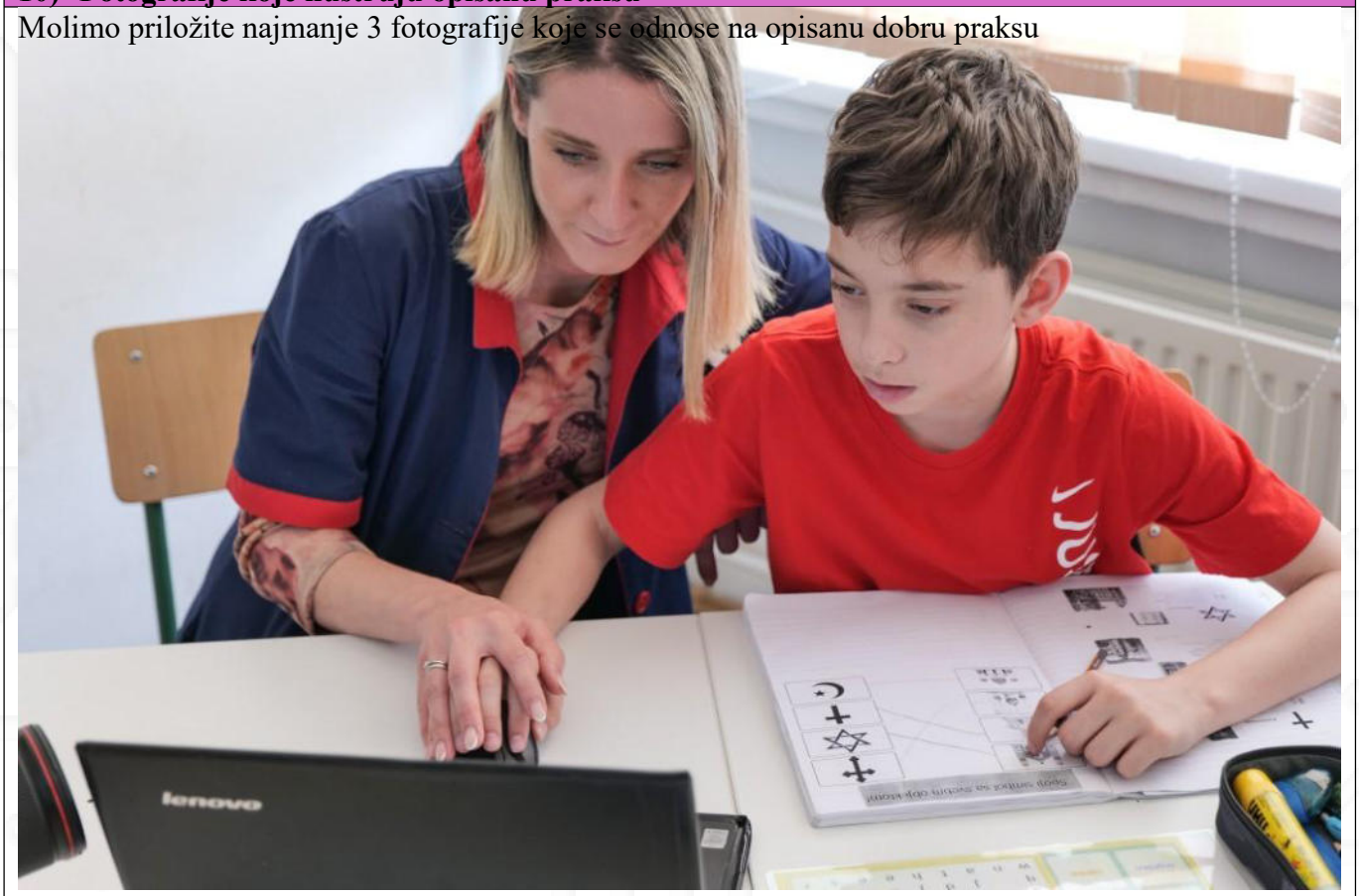

Co-funded by
the European Union

Co-funded by
the European Union

PROFIL PRAKSE – KONTROLNA LISTA ZA KLASIFIKACIJU

Molimo označite sve kategorije koje se odnose na vašu opisanu praksu. Možete odabrati više od jedne.

VRSTA PRAKSE	
☒	Učenje kroz rad
☐	Međugeneracijsko učenje
☐	Učenje u zajednici
☒	Digitalno / kombinovano učenje
☐	Učenje od vršnjaka
☒	Mentorstvo / koučing
☐	Kulturni/kreativni pristupi
☒	Saradnički / zasnovan na partnerstvu

Co-funded by
the European Union

☒	Ostalo (navedite):*Zagovaranje politika i podrška sistemskim reformama*
CILJNA GRUPA	
☒	Odrasli sa niskim
☒	NEET (Osobe koje nisu u obrazovanju, zaposlene ili se
☐	Starije odrasle osobe
☐	Osobe s invaliditetom
OKRUŽENJE ZA UČENJE	
	Opšta odrasla populacija
☒	Formalno
☒	Neformalno
☐	Neformalno
RAZVIJENE VJEŠTINE /	
	Pismenost (čitanje, pisanje, razumijevanje)
	Numerički rad (matematika, logičko
☒	Digitalne vještine
☒	STEM (nauka, tehnologija, inženjerstvo,
☒	Lično, društveno i učenje za učenje
	Građanske
☐	Poduzetništvo
	Kulturna svijest i izražavanje
☐	Jezičke vještine
☒	Vještine vezane za posao
☐	Zelene kompetencije
	Ostalo (navedite):
POTENCIJALNI KORISNICI	
☒	Administrativno osoblje
☒	Uprava škole / centra
☒	Kreatori politika / Javna uprava
☒	Nevladine organizacije / Organizacije zajednice
☒	Ostalo (navedite):*Privatne IT kompanije kao treneri i partneri*

Glosar kategorija (objašnjenje stavki kontrolne liste) Vrsta prakse

- Učenje kroz rad – učenje kroz praktične aktivnosti, metode zasnovane na praksi kao što su radionice ili stvarni zadaci.
- Međugeneracijsko učenje – aktivnosti koje uključuju učesnike različitih starosnih grupa koji uče jedni od drugih.
- Učenje u zajednici – učenje koje se odvija unutar lokalne zajednice, često kroz angažman u stvarnom životu.
- Digitalno / kombinovano učenje – obrazovanje korišćenjem digitalnih alata (online) ili kombinacija online i metoda licem u lice.
- Vršnjačko učenje – učenje među učesnicima sličnog statusa ili iskustva, uz međusobnu podršku.
- Mentorstvo / koučing – individualna podrška od iskusnije osobe za pomoć u učenju i ličnom rastu.
- Kulturni/kreativni pristupi – korištenje umjetnosti, muzike, pozorišta, pripovijedanja itd. kao alata za učenje.
- Saradničke / partnerske – prakse koje uključuju saradnju između organizacija ili grupa.
- Ostalo (navesti) – bilo koja druga metoda koja nije navedena gore.

Ciljna grupa

- Odrasli s niskim kvalifikacijama – odrasli koji imaju nizak nivo formalnog obrazovanja ili osnovnih vještina.
- NEET-ovi – osobe koje nisu u sistemu obrazovanja, zaposlenja ili obuke (često mladi odrasli).
- Migranti / Izbjeglice – osobe koje su se doselile iz druge zemlje, a često se suočavaju s izazovima integracije.
- Starije odrasle osobe – Odrasle osobe starije od 65 godina
- Žene – prakse koje se posebno bave potrebama žena.
- Osobe s invaliditetom – osobe s fizičkim, senzornim, intelektualnim ili mentalnim zdravstvenim invaliditetom.
- Druge ranjive grupe – grupe u riziku od isključenosti (npr. dugotrajno nezaposleni, beskućnici).
- Opšta odrasla populacija – prosječni odrasli koji nisu u određenim kategorijama.

Okruženje za učenje

- Formalno – učenje u okviru zvaničnih obrazovnih sistema, certificirani kursevi (npr. škole, univerziteti).
- Neformalno – organizirano učenje izvan formalnog sistema (npr. radionice, obuka u zajednici).
- Neformalno – učenje kroz svakodnevna iskustva, bez strukturiranog kursa (npr. volontiranje, porodica).

Razvijene vještine / kompetencije

Co-funded by the European Union

- Pismenost – čitanje, pisanje i razumijevanje tekstova (uključujući funkcionalne tekstove poput obrazaca).
- Numerički rad – korištenje matematike i logičkog zaključivanja.
- Digitalne vještine – korištenje digitalnih alata, npr. kreiranje CV-a, online alata, online platformi.
- STEM – nauka, tehnologija, inženjerstvo i matematika.

- Lično, društveno i učenje učenja – samosvijest, motivacija, timski rad, vještine cjeloživotnog učenja.
- Građanske kompetencije – aktivno građanstvo, razumijevanje demokratije i društvene odgovornosti.
- Preduzetništvo – kreativnost, inovacija, upravljanje projektima, preuzimanje rizika.
- Kulturna svijest i izražavanje – uvažavanje i stvaranje kulturnog sadržaja (npr. umjetnost, muzika).
- Jezičke vještine – sposobnost komunikacije na jednom ili više stranih jezika.
- Vještine vezane za posao / strukovne vještine – praktične vještine korisne u određenim poslovima ili profesijama.
- Zelene kompetencije – znanje i ponašanja koja podržavaju održivost i brigu o okolišu.
- Ostalo – bilo koje druge razvijene vještine (molimo navedite).

Potencijalni korisnici – grupe koje bi mogle imati koristi od primjene, prilagođavanja ili inspiracije ovom praksom u svom radnom kontekstu.
Napomena: Ove kategorije slijede okvire EU kao što su Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje (2018), Akcioni plan za osnovne vještine (2025) i Vodič za program Erasmus+ 2025 – Glosar

This document was created under the Creative Commons license:

Attribution-Non-Commercial-Share Alike (CC BY-NC-SA).

All or part of this document may be used, copied, and disclosed provided that the origin is mentioned, it is not used commercially, and its license is not modified.

All rights reserved.

© Copyright 2024 XXI Adults

Co-funded by the European Union